

Bufdirs utdypende innspill til Svikt og svik, del 3

Innhold

Bufdirs utdypende innspill til Svikt og svik, del 3	1
Kompetanse og faglig støtte i tjenestene	2
A. Kompetansesatsing kommunalt barnevern	2
B. Digital ressurs for opplæring om vold og overgrep.....	2
C. Tverrsektoriell kompetansestrategi	3
D. Regionale tverretatlige innsatsteam og konsultasjonsteam	3
Juridiske betraktninger.....	4
E. Dokumentasjon og begrunnelse ved henleggelse	4
F. Opplysningsrett vs opplysningsplikt.....	5
G. Ufødte barn	7
Forebyggende tiltak.....	7
H. Statlige tilskuddsordninger.....	7
I. Samarbeidsprosjekt mellom familievernet og helsestasjon	8
Samtale med, og involvering av barna	8
J. Opplæringsprogrammet SNAKKE	8
Kommentar til svikt og sviks vedlegg 3: Barnets beste i lovgivningen.....	9
K. Forslaget til ny § 2 i meklingsforskriften	9
L. Forslaget til ny familievernlov § 1 a.....	10

Kompetanse og faglig støtte i tjenestene

A. Kompetansesatsing kommunalt barnevern

I forlengelsen av Prop. 73L har regjeringen besluttet å gjennomføre en kvalitets- og kompetansesatsing i kommunalt barnevern. Tiltakene i satsingen favner bredt og retter seg særlig inn mot tre hovedinnsatsområder:

1. styrke barnevernets grunn-, videre- og etterutdanningstilbud på bakgrunn av identifiserte kompetansebehov og kompetansens relevans for tjenesteutøvelsen. Herunder kan nevnes igangsatt arbeid med retningslinjer for styring av læringsutbytte i utdanningen av barnevernspedagoger, der direktoratet deltar.
2. Vektlegge lokal tjeneste- og tiltaksutvikling og kommunalt eierskap, i tråd med at kommunene er de som har best kjennskap til lokale forhold av betydning for barn og familier med behov for barneverntjenester.
3. Tydeliggjøre hvilke krav og forventninger som ligger til barneverntjenestene, både med henblikk på lederes og ansattes kompetanse, men og tjenestenes utøvelse av barnevernarbeid.

Det er en kjensgjerning at vi finner stor variasjon i kvaliteten på barneverntjenestenes arbeid og at rammebetingelsene for tjenestene varierer, slik barnevoldsutvalget også påpeker. En sentral oppgave for Bufdir som fagdirektorat, er å bidra til en mer enhetlig og likeverdig praksis i utøvelsen av barnevern, uavhengig av hvilken kommune eller hvilken del av landet barn vokser opp.

B. Digital ressurs for opplæring om vold og overgrep

Selv om alle er pliktige til å avverge et straffbart forhold etter straffeloven § 196, vil denne plikten være spesielt relevant for ansatte som møter barn som kan være utsatt for vold og overgrep (og kanskje også for skole- og barnehageeiere). I den veiledende delen av ressursen vil det løftes frem hvordan barnehager og skoler skal jobbe systematisk med ansattes undervisnings og handlingskompetanse på vold. Vi vil linke opp mot gode sider på melding til barnevernet og skoleveilederen til barnevernet.

Barnehager og skoler (kommunene) har metodefrihet og stor grad av selvbestemmelse om hvordan de skal støtte barn og unge til læring og forme undervisningen, men det må utvikles og gjøres tilgjengelig fornuftig utformede støtteressurser med godt innhold som gjør at barnehagelærere og lærere, helsetjenesten i barnehage og skole, eiernivå og myndighetsnivå prioriterer arbeidet. Det er viktig at det investeres i videre produksjon av godt innhold i et raskt skiftende digital virkelighet dersom ressurser ikke skal miste sin aktualitet og målgruppefokus, og at det er god samordning mellom statlige aktører som skal kommunisere voldsrelaterte temaer ut i barnehage og skole (Hdir: seksuell helse, psykisk helse, Imdi: æresrelatert vold, minoritetsrådgivere, Udir: mobbing). Den digitale ressursen vil peke til og ramme inn eksisterende og kommende verktøy på området, slik som retningslinjer for ansatte i barnehage og skole ved mistanke om/avdekking av overgrep mot barn og kunnskaps- og øvingsportalen «Snakke». Første delleveranse i prosjektet kommer i mars 2018, med videre leveranser før skolestart 2018 og påfølgende år.

C. Tverrsektoriell kompetansestrategi

I Opptrappingsplan mot vold og overgrep slår regjeringen fast at de vil utvikle en felles nasjonal kompetansestrategi om vold og overgrep. Innhold og anbefalinger fra barnevoldsutvalget er viktig bakgrunnskunnskap for denne tverrsektorielle strategien. Slik vi forstår det er ambisjonen med strategien i stor grad sammenfallende med utvalgets anbefaling. Strategien, slik Bufdir ser det, bør omfatte:

1. Voldskompetanse: kunnskap om hva vold er, kunnskap hvordan vold kan identifiseres, symptomer på vold og lov- og regelverk
2. Henvisnings- og handlingskompetanse: kunnskap om taushetsplikt, opplysningsplikt og avvergeplikt, muligheter for anonym drøfting
3. Samhandlingskompetanse: rutiner, roller og ansvarsfordeling innenfor og på tvers av etater, samordnet innsats, samarbeidsmodeller osv.

Strategien bør overskride sektorskillene og sikre felles retning. De bør derfor kobles mot relevante planer og satsinger, som kompetansesatsingen i kommunalt barnevern. Den bør omfatte grunn- og videreutdanninger, og være rettet mot både statlig, regionalt og kommunalt nivå.

D. Regionale tverretatlige innsatsteam og konsultasjonsteam

Det vises til kap. 8.6. i utredningen og utvalgets forslag om å opprette regionale tverretatlige/tverrfaglige innsatsteam. Ett av tiltakene innen kompetansesatsingen (over) er å etablere veiledningsteam for kommunal barneverntjeneste. Direktoratet vil i den forbindelse presisere at veiledningsteamene spesifikt vil rette seg inn mot tjenester hvor det er stor risiko for svikt i tjenestetilbudet. Målgruppen for veiledningen vil være barneverntjenesteledelse og kommuneledelse. Teamet vil ikke direkte bistå barneverntjenester i deres håndtering av enkeltsaker eller saksbehandling generelt, men heller rette fokus mot overordnet og samlet tjenestedrift og styring. Slik direktoratet leser utvalgets forslag om innsatsteam, er dette et team som direkte bistår i enkeltsaker om vold, overgrep og omsorgssvikt gjennom å tilby sine faglige råd og vurderinger. Bakteppet er behovet for spesialisert kompetanse og en mer generell vurdering knyttet til «dårlig kvalitet i tjenestenes arbeid» (s.97). Det foreslåtte tiltaket med «innsatsteam» skiller seg således fra veiledningsteamene som vil bli etablert i 2018.

Direktoratet vurderer at selv om de foreslåtte innsatsteamene kan synes fornuftige i lys av utvalgets funn, finner vi det lite hensiktsmessig å etablere nye tiltak/strukturer /aktører, når det allerede eksisterer nærliggende tilbud i dag. Særlig vurderer direktoratet dagens ulike konsultasjonsteam til langt på vei å ivareta den innsats som utvalget etterlyser for innsatsteamene. Direktoratet støtter imidlertid utvalgets forslag om å kartlegge og vurdere nærmere hvorvidt det er behov for en videreutvikling av dagens eksisterende konsultasjonsteam og ulike typer veiledningsteam og utrede en hensiktsmessig innretning av slike team. Herunder vil det være vesentlig å ha opprettelsen av Bufetats fagteam i mente, som blant andre oppgaver, nettopp skulle bestå av tverrfaglig kompetanse og bistå kommunene i spesielt kompliserte saker og sørge for samordning mellom aktuelle instanser. Her vises også til rapportene «Evaluerings av faglig og økonomisk styring i det statlige barnevernet» og «Oppgave- og finansieringsansvar i statlig og kommunalt barnevern» som kom forut for Prop. 106 L. Dagens ordning med nasjonalt

inntaksteam og Bufetats inntak (inkludert Enhet for inntaksstøtte), må sees i sammenheng med kartleggingen av barneverntjenestenes kompetansebehov og andre tjenesters ressurs-/ veilednings-/ innsatsteam- da målet om å nå barnas behov krever en helhetlig og samlet innsats.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse er et nasjonalt tverretattlig team.

Kompetanseteamet er en type «konsultasjonsteam» på nasjonalt nivå, hvor tjenestepersoner kan få råd og veiledning i anonymiserte saker ved mistanke om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller andre former for æresrelatert vold. I 2016 veiledet Kompetanseteamet i ca 600 enkeltsaker. Dersom konsultasjonsteamene skal evalueres slik utvalget foreslår, bør man også se til erfaringene til Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

RVTSene har også fått en større rolle i å bidra til styrket lokalt og regionalt samarbeid, noe som også inngår i opptrappingsplanen mot vold og overgrep. Noen av RVTS-ene er svært aktive når det gjelder å etablere og følge opp konsultasjonsteam i kommunene eller regionen. Denne rollen bør løftes og tydeliggjøres i RVTSene oppdragsbrev og samfunnsoppdrag.

Juridiske betraktninger

E. Dokumentasjon og begrunnelse ved henleggelse

Plikt til å dokumentere sitt arbeid er i begrenset grad omtalt i lov og forskrift, men kravet til dokumentasjon er styrket betraktelig i forslag til ny barnevernslav, NOU 2016:16. Selve kravet til dokumentasjon følger av barnevernlovens forsvarlighetskrav, jf. barnevernloven § 1-4.

Forsvarlighetskravet innebærer blant annet at barneverntjenesten til en hver tid skal dokumentere opplysninger og vurderinger som er relevante ved behandlingen av meldinger, undersøkelser, vedtak, beslutninger og tiltak. Krav til dokumentasjon av barns medvirkning følger av forskrift om medvirkning og tillitsperson § 7. Hvilke barnevernsfaglige vurderinger som ligger til grunn for barneverntjenestens beslutninger skal alltid dokumenteres.

Fremfor å kreve at visse aktiviteter som hjemmebesøk og samtale med barn skal dokumenteres, vil det etter direktoratets syn være kravet til forsvarlig saksbehandling, der alle sentrale vurderinger skal dokumenteres, som må være gjeldende. Listen over viktige handlinger/ aktiviteter som bør dokumenteres vil ikke være uttømmende, og fremfor å detaljere hva som skal nedtegnes, bør barneverntjenesten være ansvarlige for å dokumentere i henhold til konkret vurdering av hva som er sentralt i den enkelte sak.

Barns rett til medvirkning gjelder alle faser i en barnevernssak. Barneverntjenesten har ansvar for å sikre at barnets mulighet til å medvirke skjer i trygge rammer, og at det tilrettelegges for gode samtaler.

Barneverntjenesten skal dokumentere barnets synspunkter. Dersom ikke barnets ønsker kan imøtekommes, bør barneverntjenestens valg av en annen løsning begrunnes.

Barneverntjenestens arbeid med undersøkelsen, herunder barneverntjenestens vurderinger og konklusjon, skal dokumenteres i et enkeltvedtak. Dette gjelder uavhengig av undersøkelsens konklusjon.

God forvaltningsskikk innebærer tilstrekkelig journalføring og arkivering. Dokumentasjonsplikten følger også av forvaltningsloven, offentleglova og personopplysningsloven. Etter forvaltningsloven § 11 d skal muntlige opplysninger av betydning for saken så vidt mulig nedtegnes eller protokolleres.

Forvaltningsloven §§ 17 og 18 forutsetter skriftlighet for at partene skal kunne gjøre seg kjent med sakens opplysninger og dokumenter.

Rettsikkerheten for foreldre og barn svekkes når saksmappen ikke inneholder en skriftlig dokumentasjon av hva som er gjort, hvilken informasjon som er innhentet og hvilke vurderinger som er gjort. Manglende skriftlighet i barnevernssakene utgjør et brudd på god forvaltningsskikk og alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om forsvarlig saksbehandling.

Direktoratet har nylig gitt ut revidert utgave av retningslinjer for saksbehandlingen i barneverntjenesten. Rundskrivet skal legge til rette for at barneverntjenesten fatter riktige avgjørelser til rett tid, og for at barn og foreldres rettigheter ivaretas på en god måte. Rundskrivet understreker det overnevnte og gir barneverntjenesten en oversikt over grunnleggende regler og krav, og skal bidra til at oppgaver løses på en forsvarlig måte. I tillegg gis det retningslinjer for en rekke av de vanskelige vurderingene ansatte i barneverntjenestene må gjøre.

F. Opplysningsrett vs opplysningsplikt

Direktoratet støtter ikke utvalgets forslag om å innføre en opplysningsrett til barneverntjenesten for de som i dag har en opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-4. Etter direktoratets vurdering må det være en plikt til å melde, og ikke også i tillegg en opplysningsrett.

Etter direktoratets syn vil det kunne gi uheldige konsekvenser dersom det skal være en adgang til melde fra om bekymringer, samtidig som det er mulighet til å la være å melde. Det fremgår av rapporten velferdsforskningsinstituttet NOVA ga i 2013 at kompleksiteten i regelverket gjør det utfordrende å få oversikt over gjeldende regler om taushetsplikt, opplysningsrett og opplysningsplikt. Det vil være en fare for at regelverket fremstår som enda mere komplisert når det er ulike terskler for når det kan meldes og når det skal meldes bekymring til barneverntjenesten.

Dersom den som sitter med opplysningene kan velge om den vil sende melding til barnevernet eller ikke, kan det også etter direktoratets vurdering bli svært ulik praksis på når det blir meldt fra om bekymringsfulle forhold. Direktoratet er bekymret for at dette kan øke risikoen for at det ikke meldes bekymring for enkelte barn. Særlig vil dette kunne gjelde bekymringsmeldinger om at det er mistanke om vold eller overgrep, og hvor det for hjelpeapparatet kan føles personlig belastende å melde fra om sin bekymring. Trolig vil innføring av en opplysningsrett ikke bidra til økt rettsikkerhet for disse barna.

Forslaget i NOU 2017:12 innebærer en vesentlig justering av terskelen for når tjenester som i dag har en opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-3 kan melde bekymring til barneverntjenesten. Etter direktoratets vurdering bør ikke mindre alvorlige og bagatellmessige forhold utløse en opplysningsrett til barneverntjenesten. Det kan da etableres en praksis hvor enhver liten bekymring for et barn kan videreformidles til barneverntjenesten. Direktoratet er bekymret for at dersom det innføres en opplysningsrett som omfatter også de mindre alvorlige situasjonene, kan det ha den virkning at flere forelder ikke oppsøker hjelpeapparatet i frykt for at hjelpeapparatet melder fra til barneverntjenesten.

Direktoratet vurderer at hensynene til personvern og den enkeltes integritet, og tillit mellom hjelpeapparatet og familier som har behov for hjelp er viktige hensyn ved utformingen av barnevernloven.

Dette er momenter som taler i retning av at terskelen for meldeplikten bør være relativt høy. Utad spiller det ingen rolle om det er en plikt eller en rett til å melde bekymring til barneverntjenesten. For brukere av hjelpeapparatet vil det fremstå som at hjelpeapparatet kan melde bekymring til barneverntjenesten for selv bagatellmessige forhold. Det kan medføre manglende tillitt til både barneverntjenesten og hjelpeapparatet for øvrig, og verdien av taushetsplikt vil reduseres.

Etter direktoratets vurdering kan også forslaget innebære at barneverntjenesten vil få flere bekymringsmeldinger om bagatellmessige forhold. Dette kan resultere i en økt pågang hos barneverntjenesten, også av saker som primært andre hjelpeinstanser har ansvar for. Som følge av dette kan flere saker bli henlagt og at barneverntjenestene ikke klarer å prioritere de mest alvorlige sakene. Forslaget innebærer derfor et behov for mer ressurser til barneverntjenestene.

Etter direktoratets vurdering vil effekten av å innføre en opplysningsrett med en så lav terskel sett opp mot barna som opplever vold og overgrep være liten. Bekymring om at et barn utsettes for vold og overgrep innebærer også etter dagens regelverk at man har opplysningsplikt til barneverntjenesten.

Etter direktoratets syn må utfordringene med at det er få som melder til barneverntjenesten løses på en annen måte enn å innføre en opplysningsrett til barneverntjenesten for de som i dag har opplysningsplikt etter barnevernloven § 6-4. Det må heller jobbes med å tydeliggjøre når de har meldeplikt og sørge for at det er tilstrekkelig kunnskap om opplysningsplikten.

Opplysningsplikten er særlig viktig for å sikre beskyttelse og hjelp til barn som utsettes for vold og overgrep. Etter direktoratets vurdering bør heller grunnvilkåret for opplysningsplikt slik det er etter gjeldende rett, og slik det er foreslått videreført i Prop. 169 L (2016-2017), justeres for å sikre at alle barn som utsettes for omsorgssvikt får nødvendig hjelp. Kravet til «alvorlig» omsorgssvikt ivaretar ikke barneverntjenestens rolle og mulighet til å gi riktig hjelp til rett tid. Dersom barneverntjenesten på en god måte skal kunne forebygge og forhindre omsorgsovertakelser, er det nødvendig at de får informasjon om barn som blir utsatt for omsorgssvikt på et tidligere stadium enn når omsorgssvikten har blitt alvorlig. Offentlig ansatte skal ikke vente med å melde til omsorgssvikten har en så alvorlig karakter, eller vedvart så lenge at det er oppstått en alvorlig situasjon eller risiko for barnets fysiske eller psykiske helse. Etter direktoratets syn er det ikke heldig at loven har et grunnvilkår for opplysningsplikt som tilsvarer grunnvilkåret for en omsorgsovertakelse, altså «alvorlig omsorgssvikt».

Direktoratet ser at det er hensyn som taler i retning av at terskelen for opplysningsplikten bør være høy. På den annen side er terskelen for opplysningsplikten viktig for å sikre at barn som lever under omsorgssvikt får den hjelp og beskyttelse de har behov for til rett tid. Disse hensynene må veies opp mot hverandre når loven skal angi terskelen for opplysningsplikt. Avgjørende for vurderingen bør være hva som vil være til barnets beste.

Hensyn til personvern er i hovedsak en beskyttelse av foreldrene, og tar ikke isolert sett hensyn til at barnet har behov for tiltak fra barneverntjenesten. Etter direktoratets vurdering er hensynet til barnets beste tungtveiende, og personvern hensynet bør ikke uten videre gis avgjørende vekt i vurderingen. Norge er som kjent forpliktet til å legge avgjørende vekt på hensynet til barnet ved utforming av dette regelverket, jf. Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3.

G. Ufødte barn

Direktoratet støtter utvalgets forslag om at opplysningsplikten må omfatte gravide, samt utvalgets forslag om utredning av å innføre en rett og plikt for barneverntjenesten til å gjøre undersøkelser før et barn er født. Etter direktoratets vurdering kan forslagene forebygge og forhindre at barn blir utsatt for vold, overgrep og omsorgssvikt.

Etter direktoratets oppfatning bør opplysningsplikten omfatte situasjoner der det er en bekymring for om et ufødt barn vil kunne bli utsatt for alvorlig skade eller «omsorgssvikt» etter at det er født. I Prop. 73 L (2016-2017) er det fremmet forslag om å innføre opplysningsplikt for gravide rusmisbrukere når det er truffet vedtak om tvungent opphold og tilbakeholdelse av den gravide. Etter direktoratets syn bør det ikke være forskjell på om bekymringen har sitt utspring i mors rusmisbruk, psyke eller om mor blir utsatt for vold fra partner eller andre omstendigheter som kan medføre at barnet kan bli utsatt for omsorgssvikt.

I situasjoner der det kan bli aktuelt med en omsorgsovertakelse etter fødselen kan det være en fordel for barneverntjenesten å få kjennskap til dette så tidlig som mulig, både for å kunne velge et godt og egnet fosterhjem til barnet, men også for å få vurdert muligheten til å plassere barnet i et fosterhjem i barnets familie eller nære nettverk. Like viktig er det at tidlig informasjon og god forberedelse og planlegging vil kunne forhindre en omsorgsovertakelse eller et forhastet akuttvedtak ved fødsel.

Direktoratet støtter likevel ikke forslaget om at terskelen for meldeplikten bør være ved mistanke om at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven. Etter direktoratets syn bør terskelen være sammenfallende med terskelen for meldeplikt for barn som er født. Barnevoldsutvalgets forslaget innebærer at det er en plikt til å melde dersom det er grunn til å tro at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven før eller etter barnets fødsel, men for barn som er født er terskelen for å melde vesentlig høyere. Direktoratet ser ikke gode grunner for at det skal være en lavere opplysningsplikt for det ufødte barn enn det er for barn som er født.

I Prop. 73 L (2016-2017), i forslag til ny § 4-2 a, er det ikke foreslått mulighet for å innhente opplysninger fra andre offentlige myndigheter uten den gravides samtykke. Etter direktoratets vurdering er dette uheldig. Når ufødte barnet er i risiko for å bli utsatt for vold eller overgrep etter fødselen, er det nødvendig at barneverntjenesten kan innhente opplysninger slik at de kan undersøke forholdene i barnets fremtidige hjem. Da kan barneverntjenesten i god tid planlegge eventuelle tiltak etter barnevernloven, og det kan i stor grad unngås hasteflyttinger. Dersom barneverntjenesten skal være avhengig av den gravides samtykke, er det risiko for at den gravide ikke samtykker i de situasjonene barna trenger det mest. Det vil være særlig aktuelt i situasjoner der mor er utsatt for vold i parforholdet.

Forebyggende tiltak

H. Statlige tilskuddsordninger

For å stimulere kommuner til å jobbe voldsforebyggende fordeles statlige tilskuddsmidler blant annet til «Foreldrestøttende tiltak», «Modellkommune»-arbeid og «Bedre Tverrfaglig Innsats». Utstrakt bruk av tilskudd som virkemiddel gir korte tidshorisonter for arbeidet og fremmer ikke nødvendigvis langsiktige

satsninger. Videre forutsetter tilskuddsordningene at kommunale tjenester har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet til å planlegge og gjennomføre gode prosjekter og implementeringsprosesser over tid.

Det påpekes av barnevoldsutvalget at tiltak i arbeidet med vold og overgrep er for fragmenterte, og at det i mange kommuner mangler en mer helhetlig og systematisk tilnærming til arbeidet. Dagens tilskuddsordninger knyttet til samordning rundt utsatte barn og forebygging av vold og overgrep forvaltes av direktoratene under de fire departementene (BLD, HOD, KD og JD). Disse innsatsene kunne med fordel samles i en langsiktig, tverrsektoriell programsatsing rettet mot kommunale tjenester (jfr. Folkehelseprogrammet). Satsningen bør knyttes til 0-24 samarbeidet dersom vold skal inngå i dette arbeidet og kan sees i sammenheng med Folkehelseprogrammet. Det er tatt initiativ til noe mer samordning av tilskuddsordninger på tvers av direktorater. En nasjonal programsatsing vil imidlertid bidra til mer langsiktig arbeid i kommunene, og i større grad samordne innsatser på tvers av sektorer. Ved en nasjonal programsatsing bør det regionale nivået få en sentral rolle i forhold til å støtte kommunenes utviklingsarbeid og bidra til erfaringsdeling på tvers av kommuner, regioner og forvaltningsnivåer.

I. Samarbeidsprosjekt mellom familievern og helsestasjon

Tiltak 26 i tiltaksplanen «En god barndom varer livet ut» var et treårig prøveprosjekt i fem kommuner, der familievern inngår et systematisk samarbeid med helsestasjoner. Bufdir, i tett samarbeid med Helsedir) har gjennomført et treårig prøveprosjekt i fem kommuner der familievern inngår et systematisk samarbeid med helsestasjoner med mål om komme tidligere inn. I perioden 2015-2017 er det etablert et forpliktende samarbeid i fem regioner mellom minst en helsestasjon og et familievernkontor. I fire regioner tilbyr familievern samtaler på helsestasjonen til foreldre som ikke ellers ville oppsøkt familievern. Enkelte samkjører fødselsforberedende kurs og barselgrupper. VID evaluerer for tiden tiltaket. Foreløpige inntrykk er at gravide og foreldre med sped- og småbarn med vansker i samlivet får tidligere hjelp fra familievern når helsestasjonen mer systematisk spør om kvaliteten i parforholdet. Mange unge par med små barn 0-3 får hjelp. Dette er både forebyggende for samliv- og familieliv og for at høykonflikter ikke utvikler seg til voldsrelaterte problemer. Det er mulig tiltaket blir utvidet til å gjelde flere familievernkontor under Nasjonal strategi for foreldrestøttende tiltak.

Samtale med, og involvering av barna

J. Opplæringsprogrammet SNAKKE

For å svare ut behov for både mer kunnskap om og mer trening i å samtale med barn, utarbeider RVTsene på oppdrag fra Bufdir et program kalt SNAKKE. SNAKKE er et opplæringsprogram som skal rette seg mot alle kommuneansatte som møter barn i sin arbeidshverdag. Ansatte i barnevernet er ikke hovedmålgruppe, men programmet kan også være aktuelt for dem. Programmet skal tilbys nasjonalt og består av to deler: en kunnskapsdel (relevant informasjon om temaet) og en øvingsdel (et interaktivt treningsspill). Innholdet er delt i tre grupper:

- Barnehagebarn opp til 6 år
- Barn rundt 9 år

- Ungdom 13-16 år.

Målet er at ansatte skal få kunnskap om hvordan man snakker med barn om vold og overgrep, og at de skal få øve seg på disse samtaler ved hjelp av det nettbaserte spillet. Forhåpentligvis vil det senke terskelen for å gjennomføre en samtale i praksis. I begynnelsen av prosjektet er det tenkt at alle skal få en grunnkompetanse i å snakke med barn, og at spillet og portalen etter hvert skal bygges ut slik at man kan øve ut fra hvilket nivå man er på og hvilken kunnskap man har om temaet fra før. På side 59 i *Svikt og svik* nevnes nettopp at det kreves trening for å gjennomføre samtaler med barn. Som vi ser i *Svikt og svik*, finnes det tilfeller hvor barn forteller, men de voksne evner ikke å følge opp. Det å være trygg på hvordan man skal ta samtalen videre, hvilke spørsmål man skal stille og hvordan man skal lytte til barnet, kan forhåpentligvis ført til at flere saker blir meldt på et tidlig tidspunkt. Spørsmål blir dog om det er bare en mangel på kunnskap om hvordan man kan og skal gjennomføre en samtale som er grunnen til at dette skjer for sjelden, men om det også er usikkerhet på hva man skal gjøre med den informasjonen som eventuelt kommer ut av samtalen som fører til at mange unnlater å snakke med barna. SNAKKE løser i første omgang ikke en eventuell mangel på handlingskompetanse.

Kommentar til svikt og sviks vedlegg 3: Barnets beste i lovgivningen

K. Forslaget til ny § 2 i meklingsforskriften

«Mekler skal ha fokus på barnets beste. Barnet skal gis tilbud om å snakke med mekler, om mulig med foreldrenes samtykke. Mekler skal forklare foreldrene betydningen av at barnet får snakke med mekleren».

Bufdirs kommentarer:

I mekling inngår barnas rett til informasjon, uttale- og medbestemmelsesrett i foreldrenes prosess med å etablere avtaler om bosted og samværsordninger ved samlivsbrudd eller i foreldrekonfliktsaker.

Det er foreldrene som treffer beslutningen om hvilke ordninger som skal etableres, og ikke mekleren. Meklerens rolle er å bistå foreldrene med å gi informasjon til barnet, høre hva det har å si og videreformidle dette til foreldrene. For at barnets uttale- og medbestemmelsesrett skal være reell og ikke kun en formalitet, må barnets syn og ønsker være kjent for den eller de som skal treffe beslutningen. I mekling er det foreldrene.

Vi mener at setningene i forskriftens første ledd bør bli stående, herunder at *mekler skal gjøre foreldre oppmerksomme på barnets rett til å bli hørt, jf. barneloven § 31*. Siden det på meklingstidspunktet er foreldrene og ikke mekleren som treffer avgjørelser som berører barnet, er det foreldrene som er forpliktet til å lytte til og ta hensyn til barnets ønsker før beslutningene tas. Bestemmelsen slik den lyder i dag har derfor gode grunner for seg.

Det foreslås videre at *betydningen* av at barnet snakker med mekleren, bør fremgå av selve forskriftsteksten. Vi forstår forslaget dithen, at formålet er å styrke barnets uttalerett og medinnflytelse.

Vi støtter formålet. Hvis det med «betydningen» menes at barnets uttalerett og medinnflytelse *styrkes* ved å snakke med en mekler, har vi ikke nødvendigvis systematisk kunnskap for å trekke en slik slutning. Vi mener imidlertid at meklere har god faglig forståelse for barnas behov, og at de har kompetanse og evne til å snakke med barn. Det er dermed nærliggende å tro at foreldre, der mekler har snakket med barnet, vil få et bedre grunnlag for å treffe gode beslutninger om bosted og samvær for barnet. I den forstand mener vi at en samtale med mekler *kan ha* betydning, og støtter forslaget med denne begrunnelsen.

Det foreslås også at det ikke skal være et absolutt krav om at foreldrene må samtykke, men at et samtykke skal innhentes *om mulig*.

Vi er enig i at det ikke kan være et absolutt krav om samtykke, særlig i de tilfellene der det er *praktisk* umulig å innhente samtykke fra begge partene. Det er imidlertid viktig å sikre barnet en reell innflytelse på de beslutninger som skal treffes og vil berøre barnet. Det mener vi best ivaretas der foreldrene (beslutningstakerne) ønsker og er innforstått med betydningen av at mekler snakker med barnet. Et samtykke vil nettopp være en indikasjon på en slik forståelse, og bør derfor som hovedregel innhentes.

L. Forslaget til ny familievernlov § 1 a

Rådgivning, behandling og mekling som berører barn, skal først og fremst rette seg etter det som er best for barnet.

Bufdirs kommentarer:

Vi støtter målsettingen om å styrke barnets posisjon og rettigheter i saker som berører dem, og sikre at hensynet til barnas behov og interesser ivaretas i vår rådgivning, behandling og mekling.

Det er imidlertid vanskelig uten en mer omfattende utredning å vurdere hvilken betydning og konsekvenser denne føringen vil ha for tjenesten rettslig sett. Vi er videre usikre på om sammenligningen med barneloven § 48 er helt treffende. Barneloven § 48 regulerer avgjørelser direkte knyttet til barnets bosted mm., som etter vår vurdering er et *snevrere* tema enn all den virksomheten og aktivitetene (rådgivning, behandling, mekling) som utføres av familievernet og som «berører» barn. Vi mener derfor at forslaget om at *all* rådgivning og behandling i familievernet «*først og fremst rette seg etter det som er best for barnet*», bør utredes nærmere før en eventuelt beslutter å tilføye en slik bestemmelse i familievernloven.